

О. В. Богданова,
Академія ВВ МВС України, м. Харків

УРАХУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ФАКТОРІВ В ПЕРЕКЛАДІ ДІЛОВОГО ТЕКСТУ

Стаття присвячена урахуванню стилістичних факторів одиницям в перекладі ділового тексту. В роботі розкрито питання стилістичних особливостей перекладу ділових текстів у граматичному та синтаксичному аспектах. Визначено особливості перекладу ділових паперів на граматичному та синтаксичному мовних рівнях.

Ключові слова: стилістика, граматичний аспект, синтаксичний аспект.

Статья посвящена стилистическим факторам при переводе делового текста. В работе раскрыты вопросы относительно стилистических особенностей перевода деловых текстов в грамматическом и синтаксическом аспектах. Определены особенности перевода деловых бумаг с учетом грамматического и синтаксического аспекта.

Ключевые слова: стилистика, грамматический аспект, синтаксический аспект.

The research aims at stylistic factors in translating business text. The research disclosed questions about the stylistic features of texts in translation business text in grammatical and syntactical aspects. The features of the translation of the commercial papers with regard to syntactic and grammatical aspects are defined.

Keywords: stylistic, grammatical aspect, syntactic aspect.

Стилі різних мов досліджуються протягом майже століття, але, незважаючи на таке довге існування стилістики як окремого розділу мовознавства, проблема вивчення ділового тексту в порівняльному аспекті англійської та української мов залишаються невивченою.

Над проблемою стилістики працювали І.Р. Гальперин [2], Є.Ф. Тарасов [5] та ін. Питання перекладу розглянули у своїх роботах М.А. Аполова [1], В.Н. Комісарова [4], Р.Ф. Проніна [6] та інші науковці.

Актуальність теми дослідження зумовлена спрямованістю до поглибленого вивчення особливостей перекладу офіційно-ділового тексту тим, оскільки в наш час активно ведеться ділове листування та діловий стиль набуває дедалі більшої популярності. Стилістичні особливості ділового тексту значною мірою виявляються на граматичному та синтаксичному рівнях, тому актуальним є виявлення особливостей перекладу ділової документації саме на цих мовних рівнях.

Метою роботи є виявлення засобів відтворення стилістичних ознак англійського ділового тексту в перекладі українською мовою.

Визначена мета зумовлює виконання таких **завдань**:

- виявити стилістичні особливості перекладу ділових текстів на граматичному рівні.
- виявити стилістичні особливості перекладу ділових текстів на синтаксичному рівні.

Вивчаючи мову ділових текстів, помічаємо вживання певних граматичних конструкцій, що притаманні стилю ділових текстів. Поширеною є конструкція пасивного стану. Дієслова пасивного стану можуть використовуватись в усіх тих часах і формах, в яких використовуються дієслова дійсного стану. Але в ділових паперах більш розповсюдженим є вживання майбутнього невизначеного та теперішнього часів, напр.: *You will find additional information about my qualification in the enclosed resume. – Ви знайдете додаткову інформацію про мою кваліфікацію у доданому резюме* [3, с. 105].

В англійських ділових документах багато груп модальних дієслів, що позначають не дію, а ставлення людини, яка говорить до дії, тобто необхідність можливості виконання дії. Вони можуть сполучатися з будь-якою формою інфінітиву смислового дієслова. Сполучення модальних дієслів *can, may* та *must* з інфінітивом в пасивному стані перекладається українськими словами *можна, може, потрібно, повинна* та інфінітив смислового дієслова пасивного стану, наприклад: *We can be a major player in Far Eastern markets. And we are sure that we can be major player in these markets. – Ми можемо стати однією з провідних компаній, на Далекосхідних ринках. І ми впевненні, що можемо стати однією з провідних компаній на цих ринках* [5, с. 365].

Дієслова *can* та *could* у негативній формі у сполученні з перфектним інфінітивом висловлюють сумнів, здивування стосовно того, що дія, яка висловлена інфінітивом, відбувалася та перекладається за допомогою слів *не може бути, хіба*, напр.: *He could not have overlooked such a serious production meeting. – Не може бути щоб він пропустив таку серйозну нараду* [3, с. 123].

У діловому стилі також часто використовується дієприкметник. Він належить до неособових форм дієслова і має ознаки, як прикметника (іноді прислівника), так і дієслова. До дієслівних властивостей дієприкметника відносяться його здатність мати прямий додаток, визначатися прислівником або мати форми часу та стану. Але час, виражений дієприкметником, має відносний характер.

Наведемо такий приклад Participle I: *This branch of industry has not been developed enough to meet ever increasing demands of our fast developing national economy. – Ця галузь промисловості ще не достатньо розвинута, щоб задовольнити усі вимоги нашого швидкого розвиваючого народного господарства, які зростають* [8, с. 78].

Частотне вживання Participle II також є однією з особливостей ділового стилю, відповідає українському стандартному дієприкметнику теперішнього та минулого часу, а також дійсному дієприкметнику з пасивним значенням. Дуже розповсюджені речення у вигляді «дієприкметник плюс іменник»: *The British Tories are hell-bent to take their country into the Common Market. – Британські Торрі зробили все можливе, щоб створити у своїй країні спільний ринок* [9, с. 25].

Діловому стилю також характерно вживання різних допоміжних прийменників, щоб висловити смисловий зв'язок: «дія – об'єкт дії».

Вживання прийменника «of», напр.: *General Electric and Delta Handson International are prepared to structure funding, which emphasizes the amount of financing available to Gazprom and, therefore, reduces Gazprom's cash payments during the construction period.* – *Дженерал Електрик та Дельта Хадсон Інтернешл готові розробити схему фінансування, яка дозволить збільшити суму кредитів для Газпрому, та тим самим зменшити у період будівництва платежів з власних коштів* [5, с. 265].

В деяких випадках прийменник of використовується в значенні прийменників *on, in, over, to, for* та *into*. напр.: *To facilitate financing, the consortium members will focus procurement of equipment and services from country which provides export credit agency support to Gasprom.* – *Щоб полегшити процес фінансування, члени консорціуму розраховують на закупку обладнання та послуг у країні, яка забезпечує підтримку Газпрому з боку експортно-кредитного агентства* [5, с. 268].

Складне речення в англійській та українській мовах, подібно з усіма іншими мовами містить 2 або більше присудка, у більшості випадків представлено багатьма відповідними реченнями. Структура типу складного речення відрізняється синтаксисом присудка, який не завжди можна чітко виявити. Англійські складносурядні речення можуть вмещувати складнопідрядні речення, як еквіваленти в українській мові: *He looked at the contract and he saw it was good.* – *Він подивився на контракт і помітив, що він підходить* [9, с. 43].

Існує багато спільного у природі та структурі складного речення у синтаксичних системах англійської та української мов.

Типологія складного речення. У двох різних мовах складносурядні речення з'єднуються сполучником, яке є координатором та забезпечує відношення між ними. Сполучники, що з'єднують речення у складносурядні в англійській та українській мовах, мають однаково семантичну природу: *copulative (сполучений), adversative (супротивний), causal (прислівник причини)* та *for* (лише в англійській мові). Також існує багато сполучників, які з'єднують речення, це: *therefore, consequently, accordingly, then, hence, so, while, as well as*, та деякі роз'єднувальні (пояснювальні) слова (*that is to say, such as, like, let me say*), які мають з'єднувальну функцію, а також існують еквіваленти в українській мові, такі як: *отже, та, а саме, звідси, тобто, тоді, як-то, так – як, ... так скажімо, то... то*.

Типологічні особливості речення підмета. Функції речення підмета в англійській та українській мовах можуть як відповідати, так й не відповідати. Вони мають такі структури, як:

1. Іменні речення, які компенсують або замінюють підмет у двочленному реченні зі складним умовним присудком. Ці речення призводять до складнопідрядного за допомогою:

– відповідних / еквівалентних сполучників (*that, whether, if, because, either... or, whether... or – що, щоб, якщо, тому що, чи, або... або, чи... чи*);

– відповідних, споріднених займенників та прислівників (*who, what, which, whom, where, when, how, why – хто, що, який, котрий, чий, де, коли, як / яким чином*): *What you say is true... whether it does not create worse difficulties in place of the one removed is another question? – Те, що ти кажеш, є правда... чи це не створить більших труднощів замість цієї подоланої – залишається це одним запитанням?* [9, с. 47].

2. Друга група в більшості випадків представлена займенником (звичайно, споріднений) або іменником, який характеризується атрибутивним реченням, яке складає разом з займенником / іменником поширене іменникове, та утворює складнопідрядне речення: *The thing that made me decide on the place to build my office was the project.* – *Те, що змусило мене визначитися щодо місця для будівництва мого офісу, був цей проект* [7, с. 78].

Отже, в межах кожного функціонального стилю можна виділити деякі мовні особливості, вплив яких є дуже важливим на хід та результат процесу перекладу. Для офіційно-ділового стилю такими є синтаксичні та граматичні конструкції, які відіграють важливу роль при перекладі.

Для ділового тексту характерне використання таких граматичних конструкцій, як речення у пасивному стані; використання модальних дієслів *can (could), may (might), must* у сполученні з інфінітивом у пасивному стані та використання дієслів *can* та *could* у негативній формі у сполученні з перфектним інфінітивом, поширене використання Participle I та Participle II. У діловому тексті часто використовуються прийменники, зокрема розповсюджений прийменник *of*. Синтаксичні системи англійської та української мов – це речення, що семантично посередньо між простим поширеним з одного боку та складним реченням з іншого боку. Англійські складносурядні речення можуть вмещувати складнопідрядні речення, як еквіваленти в українській мові. Структура функції речення: іменні речення, які компенсують або замінюють підмет у двочленному реченні зі складним умовним присудком, чи у більшості випадках представлена займенником (звичайно, споріднений) або іменником, який характеризується атрибутивним реченням, яке складає разом з займенником / іменником поширене іменникове, та утворює складнопідрядне речення.

Література:

1. Апполова М. А. Грамматические трудности перевода / М. А. Апполова. – М. : Высшая школа, 1980. – 250 с.
2. Гальперин И. Р. Речевые стили и стилистические средства языка / И. Р. Гальперин. – М. : Высшая школа, 1988. – 268 с.
3. Кожина М. Н. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / М. Н. Кожина. – М. : «Наука», 2006. – 708 с.
4. Комисаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комисаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 136 с.;
5. Новітній Англо-український, українсько-англійський словник / Гл. ред. І. В. Луб'яна. – Х. : Промінь; Фоліо, 2004. – 960 с.

6. Пронина Р. Ф. Пособие по переводу английской научно-технической литературы / Р. Ф. Пронина. – М. : Союз, 2003. – 185 с.
7. Тарасов Е. Ф. Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации / Е. Ф. Тарасов. – М. : Наука, 1990. – 136 с.
8. Савинова Е. С. Словарь минимум для чтения научной литературы на английском языке / Е. С. Савинова. – М. : Академия наук СССР, 1963. – 110 с.
9. Цибулькін В. В. Письмове та усне спілкування. Українсько-англійський довідник ділової людини / В. В. Цибулькін. – Харків : Константа, 1997. – 78 с.